

Hazine Bonosu ve Devlet Tahvillerinin Vergilendirilmesi

Işıl Fulya ORKUNOĞLU
Gazi Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü

Hazine bonusu ve devlet tahvilleri, Türkiye Cumhuriyeti Hazinesinin finansmanı amacıyla Türk Lirası ve döviz cinsinden çıkarılmaktadırlar. Vatandaşlar açısından ise; belirtilen menkul kıymetlere, yatırımların belirli sürelerle çeşitli yatırım araçları ile değerlendirilmesinde; genellikle daha güvenli ve sabit getiriler elde edilmesi arzulanı-ğında başvurulmaktadır. Hazine bonoları ve devlet tahvilleri gelirlerinin; üzerinde yazan nominal değerın ödemedede esas alındığı, paraya çevrilebilirliği bakımından likit nitelikte kabul edilebilecek, değişken kupon ödemeli tahviller hariç getirişi baştan belli olan, piyasa koşullarına göre tamamı veya bir kısmı vadesinden önce nakde çevrilebilen, vadesi uzadıkça taşıdıkları riski artan, 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen hazine bonusu, devlet tahvili alım satım kazançları ve faiz gelirlerinin nihai olarak %10 oranında vergiye tabi tutulduğu yatırım araçlarıdır. Bu yatırım araçlarının bireyler tarafından tercih edilmesi sonucunda; vatandaşların yatırımları çeşitlenmekte, paraları değişik şekillerde değerlendirilmiş olmakta ve yatırımların değerlendirilmesinde ortaya çıkabilecek risk faktörü de böylelikle azaltılabilmektedir. Dolayısı ile çalışmada hazine bonusu, devlet tahvillerinin vergilendirilmesi konusuna yer verilmektedir.

1. HAZİNE BONOSU VE DEVLET TAHVİLİ KAVRAMLARI

Devlet kısa ve uzun vadeli borçlanma ihtiyacını karşılamak üzere Hazine bonusu, devlet tahvili gibi menkul kıymetlerin ihracı ile piyasada borçlanmaktadır. Türk Dil Kurumunun İktisat Terimleri Sözlüğü'ne göre bir yıldan kısa vadeli ihraçlar (TDK İktisat Terimleri Sözlüğü, <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=hazine+bonosu&kategori=terim&hng=md:2008>) "Hazine Bonosu" adı altında işlem görmektedir. Hazine bonusunun vadesi 3-6-9 aylık olabilmektedir. Devlet tahvili ise; devletin ödünç fon sağlamak amacıyla değişken veya sabit faizli, kupon ödemeli ya da iskontolu olarak çıkardığı bir yıldan uzun vadeli borç sene-

di olarak tanımlanmaktadır (TDK İktisat Terimleri Sözlüğü, <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=devlet+tahvili&kategori=terim&hng=md:2008>). Nitekim son dönemde piyasada en fazla talep gören menkul kıymetler arasında; Devlet Tahvilleri ile Eurobondlar yer almaktadır. (ÖZÇELİK, 2009: ss.168). Bunun nedeni Hazine bonusu, devlet tahvillerine uygulanan stopaj oranlarının, diğer yatırım araçlarına uygulanan stopaj oranlarından daha düşük oranda olması ve vatandaşlara sunulan devlet garantisi olarak ifade edilebilir.

Ancak bu yatırım araçlarının kullanımının takibinde hükümetler tarafından ilgili menkul kıymetlerin sahipliğinin yüksek oranlarda yanlış kişilerin eline geçebileceği ve bu kişilerin manipülasyon yaratma gayesi ile hareket edebilecekleri ihtimalinin göz önünde bulundurulması gereği ileri sürülmüştür(BELL, 2000: 619).

2. GVK'NAGÖRE HAZİNE BONOSU(HB) VE DEVLET TAHVİLİ(DT) GELİRLERİ

Menkul kıymet gelirleri arasında yer alan Hazine bonusu, devlet tahvilinden faiz geliri ve alım satım kazancı olmak üzere iki şekilde gelir elde edilmektedir (SARISU,2008:1) GVK'na göre; Hazine bonusu, devlet tahvilinin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazanç değer artışı kazancı iken, devlet tahvili ve hazine Bonusunu itfa tarihine kadar elde tutulması ile elde edilen gelir "faiz geliri" olarak vergilendirilmektedir. GVK'nın Geçici 56. maddesinin d bendine göre; menkul kıymetlerin (menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgeleri hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazancıdır. Bununla birlikte GVK'nın 75.maddesinin 5. bendine göre; Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler, kaynağı ne olursa olsun menkul sermaye iradı sayılmaktadır.

3. HB ve DT GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİ

5281 sayılı Kanun ile menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesinde, menkul kıymetlerin vergilendirilmesindeki farklılıklar ortadan kaldırılmış, tüm yatırım araçlarının %15 oranında stopaj ile vergilendirilmesine ilişkin düzenleme getirilmiştir. Daha önce banka mevduat faizlerinde % 18, repoda % 22, döviz tevdiat faizi gelirlerinde ise %24 olan stopaj oranları, % 15'e düşmüştür. Ancak daha önce stopaja tabi olmayan HB ve DT faizleri ve alım-satım kazançları gibi gelirler %15 oranında stopaja tabi tutulmuştur ki 2006'da 10731 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre 23.07.2006 tarihinden itibaren dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar hariç olmak üzere %10 oranında stopaj yapılacağı öngörülmüştür. 4710 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici 59. maddesinde 5281 sayılı Kanun ile 26 Temmuz 2001 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonusu, devlet tahvillerinden, gerek faiz gerek vadeden önce elden çıkartma suretiyle sağlanan kazançlara getirilen istisna da kaldırılmıştır.

Sonuçta 1 Ocak 2006 öncesinde ve sonrasında ihraç edilen Hazine bonusu, devlet tahvili faiz gelirlerinin vergilendirilmesi değişmektedir. Buna göre; 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilen Devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerinden "%64,90 enflasyon indirimi" düşüldükten sonra kalan faiz tutarı yani % 35.10'u 19 bin 800 TL'yi geçmiyorsa, beyanname verilmeyecektir. Buna göre, enflasyon indirimi öncesi faiz geliri 56 bin 410 TL'yi geçen faiz geliri, yüzde 64.90 enflasyon indirimi düşülerek, beyan edilecektir. 1 Ocak 2006'dan itibaren ihraç edilen Hazine bonusu, devlet tahvili Faiz Gelirleri tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir. Faizler ödenirken % 10 stopaj yapılacaktır. Bu uygulama (yasa değişmediği sürece) 31.12.2015 tarihine kadar devam edecektir. (KIZILOT, 2009:1).

4. HB ve DT ELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Hazine bonusu, devlet tahvili gelirlerinin vergilendirilmesi aşağıda; HB ve DT faiz gelirlerinin vergilendirilmesi ve HB VE DT alım-satım

kazancının vergilendirilmesi şeklinde, belirtilen menkul kıymetlerin 1.1.2006 tarihinden önce ve sonra ihraç edilmelerine göre ayrılandırılarak incelenmektedir.

4.1. HB VE DT FAİZ GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

GVK'nın 94. maddesine göre; devlet tahvil faizleri ve hazine bonusu faizleri 1.1.2006-31.12.2015 tarihleri arasında GVK'nın Geçici 67. maddesine göre vergilendirilecek olup, GVK'nın Geçici 67/2. maddesi uyarınca 1.1.2006 tarihinden itibaren %15; 2006/10731 sayılı BKK'nın 1. maddesi uyarınca da 23.07.2006'dan itibaren dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından elde edilenler hariç olmak üzere %10 oranında vergi tevkifatı yapılacaktır. Bunun yanında Geçici 67. maddenin 7. Fıkrasının (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerindeki hükümler uyarınca tevkifata tâbi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. Dolayısıyla hazine bonusu faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde beyan esaslı bulunmamaktadır, %10 oranındaki stopaj nihai vergidir.

Tam mükellef gerçek kişilerin 2008 yılında elde ettikleri Hazine bonusu, devlet tahvili faiz gelirlerinden 2006 yılı öncesi ihraçlı olanlar için, 31.12.2005 tarihli hükümlere göre bu gelirler GVK 94/7 maddesi kapsamında %0 oranında stopaja tabidir. Enflasyon indirimi bulunmamaktadır. (2008 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı % 64,90) (Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirler için indirim oranı uygulanmamaktadır.) İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar, (elde edilen faiz gelirlerinin tevkifata tabi tutulmuş diğer menkul sermaye iratları ile birlikte) 19.800 TL'yi aşması halinde gelirin tamamı 1-25 Mart 2008 tarihinde beyan edilmelidir. 2009 yılı

faiz gelirinde ise 22 bin TL'yi aşıyorsa beyan edilecek, aşmıyorsa beyan edilmeyecektir.

4.1.1. 1 Ocak 2006'dan Önce İhraç Edilen HB ve DT Faiz Gelirleri

Hazine bonoları, bir yıldan kısa vadeli olduklarından, 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilip, vadesi 2008'e sarkan Hazine bonusu bulunmamaktadır. Dolayısıyla 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilen Hazine bonosundan 2008 yılında faiz geliri elde edilemez. Ancak 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilip de vadesi 2008 yılına sarkan Devlet tahvili ve bu tahvillerden 2008 yılında elde edilen faiz geliri olabilir. Buna göre; 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilen Devlet tahvillerinden 2008 yılında elde edilen faiz geliri önce 'enflasyon indirimi' uygulanarak enflasyondan arındırılacak. Enflasyon indirimi düşüldükten sonra kalan tutar 19.800 TL'yi aşıyorsa beyan edilecektir. 2008 yılı için enflasyon indirimi oranı yüzde 64,9 olarak ilan edilmiştir. Buna göre enflasyon indirimi uygulanmış 19.800 TL'nin enflasyon indiriminden önceki tutarı 56.410,25 TL oluyor. Bu tutar aynı zamanda beyan sınırıdır. Buna göre 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilen Devlet tahvillerinden 2008 yılında elde edilen faiz gelirleri 56.410,25 TL'yi aşmıyorsa beyan edilmeyecek. Aşıyorsa, enflasyondan arındırılmış tutarın tamamı beyan edilecektir. Diğer taraftan 26.07.2001 ile 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Hazine bonusu, devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirinine uygulanan yüksek tutarlı istisna, son olarak 2007 yılında elde edilen faiz gelirinine (205 bin 994.16 YTL olarak) uygulanacak. 2008'de yürürlükten kalktığı için, 2008 yılı Devlet tahvili faiz gelirleri için uygulanmayacak. Ancak 26.07.2001 ile 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilinden 2008 yılında elde edilen faiz geliri önce enflasyon indirimine tabi tutulacak, kalan tutar 2008 yılı beyan sınırı olan 19.800 YTL'yi aşıyorsa, kalan kısmın tamamı beyan edilecek. Aşmıyorsa beyan edilmeyecektir.

Tam mükellef gerçek kişilerin 2008 yılında elde ettikleri Hazine bonusu, devlet tahvili faiz gelirlerinden 2006 yılı öncesi ihraçlı olanlar için, 31.12.2005 tarihi hükümlere göre bu gelirler GVK 94/7 maddesi kapsamında %0 oranında tevkifata tabidir. Enflasyon indirimi bulun-

maktadır. Buna göre; Gelir Vergisi Kanunu'nun 5281 sayılı Kanun ile 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılan 76/2 maddesi hükmüne göre 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan ve Gelir Vergisi Kanununun 75. maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde sayılan her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler indirim oranı uygulanmak suretiyle beyan edilecektir. 2008 yılında Hazine bonusu, devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerine uygulanacak indirim oranı % 64,90'dır. (Dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirler için indirim oranı uygulanmaz). 2008'de İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar, (elde edilen faiz gelirlerinin tevkifata tabi tutulmuş diğer menkul sermaye iratları ile birlikte) 19.800 TL'yi aşması halinde gelirin tamamı beyan edilir. 2009 yılında ise; 2006 öncesi ihraçlı kağıtlar için beyan esası geçerlidir. Vergi kesintisi %0 oranında uygulanacaktır. Enflasyon indirim oranı henüz belli değildir 2009 yılı faiz gelirinde ise 22 bin TL'yi aşıyorsa beyan edilecek, aşmıyorsa beyan edilmeyecektir.

4.1.2. 1 Ocak 2006'dan Sonra İhraç Edilen HB ve DT Faiz Gelirleri

1 Ocak 2006 ve sonraki tarihlerde ihraç edilen HB ve DT faiz gelirlerinin vergilendirme rejimi 31 Aralık 2015 tarihine kadar uygulanmak üzere değiştirilmiştir. Tam mükellef gerçek kişilerce elde edilen 2006 yılı ve sonrası ihraçlı faiz gelirleri, beyan edilmeyecektir. Yalnızca faiz ödemeleri yapılırken, Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 67/2 maddesi uyarınca % 10 oranında stopaj yapılacaktır. Aynı Kanun'un Geçici 67/7 maddesi uyarınca stopaja tabi olan faiz gelirleri yıllık beyana dahil edilmeyecektir.

4.1.3. Enflasyon İndirimi Oranı

Enflasyon indirimi oranı, Vergi Usul Kanunu'na göre o yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Hazine Bonusu, devlet tahvili ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle bulunmaktadır. Sözü edilen tutar her yıl Maliye Bakanlığı tarafından

belirlenmektedir.

2008 yılında yeniden değerlendirme oranı %12 olarak belirlenmiştir (Vergi Usul Yasası Genel Tebliğ Sıra No: 347). Buna paralel olarak ; 2008 yılında Hazine bonusu, devlet tahvili ihalelerinde oluşan bileşik faiz ortalama faiz oranı %18,48'dir (Gelir Vergisi Yasası Genel Tebliğ Seri No: 270). Bu verilere göre 2008 yılında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan devlet tahvil ve benzeri nitelikteki iç borçlanma senetleri faiz gelirleri %64,9 oranında indirimine konu edildikten sonra kalan kısım beyana tabi olacaktır. Ancak 1.1.2006'dan sonra ihraç edilmiş HB ve DT faiz gelirleri için enflasyon indirimi uygulanmamaktadır.

4.2. HB VE DT ALIM-SATIM KAZANCININ VERGİLENDİRİLMESİ

HB ve DT alım-satım kazancının vergilendirilmesi ve beyanı, ihraç tarihinin 1.1.2006'dan önce veya sonra olmasına göre değişmektedir.

4.2.1. 1 Ocak 2006'dan Önce İhraç Edilen HB ve DT Alım-Satım Kazançları

2008 yılında, 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilen Hazine bonusu bulunmadığından, ancak 1 Ocak 2006'dan önce ihraç edilen Devlet tahvili ve bu tahvillerden elde edilen alım-satım kazancı olabilir (TAŞ ve ÖZCAN, 2009). 2006 yılı öncesi ihraçlı olanlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/7 ve Geçici 67. maddeleri kapsamında % 0 oranında stopaj yapılacaktır. Dolayısıyla tam mükellef kurum (% 0 oranında stopaja ve (% 20) oranında Kurumlar vergisine tabi iken, tam mükellef gerçek kişiler; (% 0) oranında stopaja tabidir. Bununla birlikte ÜFE endekslemesi yapılacaktır. İktisap bedeli, Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesinde yer alan endeksleme uygulamasından yararlanılarak tespit edilecektir. (Alış bedeli tahvilin veya bononun elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere her ay için ÜFE artış oranında artırılarak tespit edilecektir. 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen hazine bonusu ve devlet tahvillerinin alım-satım işlemleri neticesinde ortaya çıkan zararlar aynı dönemdeki diğer kazanç ve iratlardan mahsup edilebilir. Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte Gelir Vergisi Kanunu'nun 82'nci maddesinde yer alan arızı kazançlara iliş-

kin istisna tutarı, 2008 takvim yılı gelirleri için 16.000 YTL olarak 01.01.2006 tarihinden önce yer alan 16.000 TL tutarında istisna uygulanacak ve 16.000 TL'lik istisnayı aşan kısım, 19.800 TL'yi aşıyor ise beyan edilecektir. 2009 senesinde ise; 2006 öncesi ihraçlı kağıtlar için beyan esaslı geçerlidir. ÜFE endekslemesi bulunmaktadır. Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 17.900 TL'lik istisna bulunmaktadır. Dar mükellef kurumlar ve gerçek kişiler için 1.1.2006 tarihinden önce ve sonra ihraç edilenler için her hangi bir farklılık bulunmamaktadır bunlar; % 0 oranında stopaja tabidir. Stopaj ise nihai vergidir, beyan edilmeyecektir.

4.2.2. 1 Ocak 2006'dan İtibaren İhraç Edilen HB ve DT Alım-Satım Kazançları

1 Ocak 2006 ve sonraki tarihlerde ihraç edilen HB ve DT faiz gelirlerinin vergilendirme rejimi 31 Aralık 2015 tarihine kadar uygulanmak üzere değiştirilmiştir. Tam mükellef gerçek kişiler için; 1 Ocak 2006'dan itibaren ihraç edilen HB ve DT'den 2008 yılında elde edilen alım-satım kazancı beyan edilmeyeceği gibi, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de beyannameye dahil edilmeyecektir. Alım-satım kazancı üzerinden banka tarafından yapılan % 10 oranındaki stopaj nihai vergidir. Bunun yanında belirtilen tarihte ihraç edilen HB, DT alım-satım kazançlarına enflasyon indirimi uygulanmamaktadır. Tam mükellef kurumlar için 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş devlet tahvili, hazine bonusu faiz gelirleri; %10 oranında stopaja ve % 20 oranında kurumlar vergisine tabidir. Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilecektir. Dar mükellef gerçek kişiler ve dar mükellef kurumlar için ise durum değişmemektedir; % 0 oranında stopaja tabidirler. Stopaj nihai vergidir. Beyan edilmezler.

4.3 EK İSTİSNANIN KALDIRILMASI

Ek istisna uygulamasına göre; 2001 yılını izleyen yıllarda 50 Milyar TL'nin yıldan yıla belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla bulunacak tutar Gelir Vergisi'nden müstesna tutulmaktaydı. 266 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre; Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 59'uncu madde hükmü ile 31.12.2007'ye ka-

dar, 26.7.2001-31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilen Hazine bonoları, devlet tahvillerinin faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması ile bulunacak tutar gelir vergisinden istisna edilmiştir. Söz konusu yasal düzenleme gereği istisna miktarı son olarak 2007 yılı için hesaplanmıştır. Yıllara göre yeniden değerlendirme oranlarına göre artırılarak ek istisnaya ilişkin rakamlar hesaplandığında; 2001 yılındaki 50 Milyar TL'nin 2002'de 76,6 Milyar TL, 2003'de 121.794 Milyar TL, 2004'te 156.505.290.000 TL, 2005'te 174.033.88 YTL, 2006'da 191.088 YTL, 2007'de ise 205.994.16 YTL olduğu görülmektedir. Ancak 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Hazine bonoları, devlet tahvillerinden elde edilen gelirlerle ilişkin Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 59'uncu maddesinde yer alan bu istisna uygulaması 31.12.2007'de son bulmuştur.

Dolayısıyla da 2007 ve izleyen yıllarda iç borçlanma senedi faiz gelirini elde eden birçok tasarruf sahibi, önceki yıllara oranla daha düşük düzeyde faiz geliri elde etmiş olsalar bile beyanname vermek zorunda kalabileceklerdir (SEVİĞ, 2008) ki bu durum bireylerin yatırım tercihlerinde Hazine bonusu, devlet tahvilinden diğer yatırım araçlarına kaymalarına ya da nakitlerini belirtilen menkul kıymetlerde daha düşük oranlarda değerlendirecek şekilde yatırımda bulunmalarına neden olabilecektir.

4.4. HB VE DEVLET TAHVİLİ GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİNİN ELEŞTİRİSİ

2003'de 6577 Sayılı BKK ile Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarında kesinti oranının "sıfır" olarak belirlenmesi dolayısıyla fiilen stopaj söz konusu olmamaktaydı. Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 59. maddesi ile 26 Temmuz 2001 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonusu, devlet tahvillerinden, gerek faiz gerek vadeden önce elden çıkartma suretiyle sağlanan kazançlara, çok yüksek istisnalar getirilmesi ve bu istisnaların, anılan kanununun 76/2. maddesinde düzenlenen indirim (enflasyondan arındırma) müessesesi ile birleşmesi sonucunda hem stopaj hem de yıllık beyan-

name yoluyla vergilendirme dışı kalan kazanç tutarlarının oldukça yüksek rakamlara ulaşması eleştiri konusu olmuştur (DOĞRUSÖZ, 2004). 2004 yılında, 26.7.2001 tarihinden sonra ihraç edilmiş devlet tahvili veya Hazine bonosundan faiz veya elden çıkartma suretiyle 303 milyar lira kazanç elde edenler, ne stopaj ne de yıllık beyanname yoluyla hiç vergi ödemezken, aynı tutarda mevduat faizi elde edenler ve repo geliri sağlayanlar % 12-18 aralığında, aynı kazancı sağlayan ticaret veya serbest meslek erbabı ise tarifede yüzde 45 oranında vergi ödemekte olmaları, ödeme gücüne göre vergilendirme ilkesine aykırılığı yönünden adil bulunmamıştır. Bu nedenle vergi ödeme gücüne ulaşmada yararlanılan teknikler arasında yer alan emek gelirlerinin sermaye gelirlerine kıyasla korunması düşüncesine dayanan "Ayrırma ilkesi" ne göre, belirtilen yatırım araçlarının ücret vergilerinden daha düşük oranda stopaja tabi olmaları rahatlıkla yadırganabilir. Ancak tasarrufların bankalar aracılığı ile ekonominin duraklayan çarklarını işler hale sokacağı düşüncesini savunanlara göre ise sermayenin gerek mevduat çarpanı ve diğer yatırım türleri ile oluşan çarpan etkisine ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç

Menkul kıymetlerin vergilendirilmesinde, diğer vergilendirme unsurlarında olduğu gibi hükümetin o döneme ilişkin vergilendirme politikaları doğrultusunda hangi menkul kıymetleri daha cazip kılmak istediği ve oluşacak kamu yararına göre menkul kıymet gelirleri ile ilgili stopaj oranlarının tespiti gerçekleşmektedir. Hazine bonusu, devlet tahvilleri gelirlerinin stopaj oranını genellikle diğer gelirlere oranla daha düşük oranda belirlediği görülmektedir. Bununla birlikte ülkelere çoğunun HB ve DT gelirleri stopaj oranlarını, gelir vergisi tarifelerinin en alt vergi dilimlerine ilişkin gelir vergisi oranından daha düşük olmayacak şekilde tespit etmiş oldukları dikkate değerdir. Ancak bu durum da tam bir ölçü belirtmemektedir. Amerika'da 2008'de gelir %10-%35 oranlarında, 2009'da Çin'de ise gelir %5-%45 oranları arasında vergiye tabi tutulurken, HB ve DT gelirlerine her iki ülkede de %20 oranında stopaj uygulandığı görülmektedir. Sonuçta yatırım araçlarının vergilendirilmesi ve ücretler ile diğer gelirlerin vergilendirilmesi arasında yaratılacak farklı uygulamaların belirli periyotlarla de-

ğiştirilmesi, vergi sistemlerinin karmaşıklaşmasına, mükelleflerin var olan vergi sistemine uyum güçlüğü çekmesine, gelir sahiplerinin vergi rekabeti ile daha düşük vergi uygulayan ülkelere ya da daha güvenli bir ekonomik konjoktüre sahip olduklarını düşündükleri yerlere yatırımda bulunmalarına veya aynı ülkede gelirin daha düşük oranda vergiye tabi olduğu yatırım aracına doğru ikamesine neden olabilmektedir. Tüm bu nedenlerden ötürü vergi sistemimize 5281 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme menkul kıymetlerin vergilendirilmesini kolaylaştırması, ek istisna uygulamasını kaldırması ile HB ve DT gelirleri ile diğer gelirler arasında yaratılan istisnalardan yararlanma uğurumunun yok edilmesi bakımından yararlı olmuştur.

Kaynakça

BELL, Stephanie(2000); "Do Taxes And Bonds Finance Government Spending?, *Journal of Economic Issues*, 34(3), ss.603-620.

KIZILO, Şükrü(2009); "Banka Faizi ve Repo Gelirinde Sadece Yüzde 15 Stopaj Var", *HürriyetGazetesi*, <http://hursiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=11156497&yazari d=82&tarih=2009-03-07>, 07 Mart 2009.

ÖZÇELİK, Cihangir(2009); "2008 Yılında Elde Edilen Menkul Sermaye İratların Beyanı, Vergi Sorunları, Mart 2009, Sayı 246, ss.168-174.

SARISU, Ekrem(2008); "Beyan Edilecek ve Edilmeyecek Devlet Tahvili ve Hazine Bonusu Faiz Gelirleri", *Mevzuat Bankası*, http://www.mevzuatbankasi.com/portal/konuk_yazarlar/mevzuat.asp?kategori=118&id=2653, 09.03.2008.

SEVİÇ, Veysi(2008); "Devlet Borçlanma Senetleri Getirilerinde İstisna Sorunu", *Mevzuat Bankası*,http://www.mevzuatbankasi.com/portal/konuk_yazarlar/mevzuat.asp?kategori=10&id=2845, 16.05.2008.

TAŞ, Metin ve ÖZCAN, Sezgin; "Bono ve Tahvil Gelirleri Nasıl Vergilendirilecek", *AkşamGazetesi*, http://www.aksam.com.tr/2009/03/12/yazar/11873/metin_tas_sezgin_ozcan/_bono_ve_tahvil_gelirleri_nasil_vergilendirilecek.html, Erişim (26.07.2009).

Türk Dil Kurumu(TDK) İktisat Terimleri Sözlüğü(2008), "Devlet Tahvili", <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=hazine+bonusu&kategori=terim&hng=md>, 10.04.2008.

Türk Dil Kurumu(TDK) İktisat Terimleri Sözlüğü(2008), "Devlet Tahvili", <http://tdkterim.gov.tr/?kelime=devlet+tahvili&kategori=terim&hng=md>, 10.04.2008

347 Sıra Numaralı Vergi Usul Yasası Genel Teblięi

270 Seri Numaralı Gelir Vergisi Yasası Genel Teblięi

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve çeşitli Bakanlar Kurulu Kararları